

“Muhabbetsiz bir muhakemenin bir anlamı yoktur. Evet, muhabbetsiz olmaz. Ancak muhakemeden yoksun bir muhabbet de müridi edep dışına itebilir.” demişti bir büyüğümüz. O zamana kadar hiç düşünmediğim bir gerçek ile karşı karşıya kaldığımı hissettim. Hani çok bilinen bir reklam repliği vardır ya, işte aynen onun gibi bir şey; “kontROLSÜZ GÜÇ, GÜÇ DEĞİLDİR!”

İşte bu bağlamda, müridin mürşidine, hak dostlarına olan muhabbeti, onun tasavvufi anlamda tekamülünü sağlamaya elbette yardımcı olacaktır. Ancak muhabbet noktasında da muhakemenin diri olması gerektir. Yoksa tüm akli melekelerden yoksun bir muhabbet, sarhoşun sağa sola yalpaladığı gibi istikamet üzerinde istikrar ile kalınmasını bertaraf edebilir.

Şu muhavere aşıklar arasındaki mertebe farklılığına işarettir; İlahî aşk mensuplarından Yahya b. Muaz, Bayezid-i Bistami'ye şöyle der: “Muhabbet kadehinden o kadar içtim ki, sonunda mestoldum.” Bayezid, şu anlamlı cevabı verir: “Muhabbet şarabını kase kase içtim. Lakin ne şarap bitti, ne de benim hararetim geçti.” (Tahiru'l-Mevlevi, 1, 72)

Elbette yukarıda belirttiğimiz ifadelerden muhabbetin sakıncalı olduğu gibi bir çıkarım, oldukça yanlış bir algılamaya olacaktır. Zira Hak dostlarına olan muhabbet, ilahi muhabbete vesile olacak bir yoldur. Bu hususu Muhterem Osman Nuri Topbaş Hocaefendi şöyle ifade etmektedirler;

“Peygamber vârisi Hak dostları, nebevî irşad ve davranış mükemmelliğinin zamanlara yayılmış zirveleridir. Yani onlar, Hazret-i Peygamber’i ve ashâbını görme şerefine nâil olamayanlar için, örnek alınacak yüksek şahsiyetlerdir. Onların, rahmet lisânıyla gönülleri ihyâ eden irşad ve nasîhatleri de, esâsen nebevî menbâdan süzülüp gelen rûhâniyet şebnemleri mâhiyetindedir.

Hak dostları, içinde buldukları her muhit için rahmet ve bereket vesîlesidirler. Toplumun bütün kesimlerine rahmet saçan bir şefkat ve muhabbet menbaıdır. Gönülleri bütün mahlûkâtı kucaklayan bir dergâhtır. Toplum için sanki bir mânevî rehabilite merkezidir.

Ayrıca onlar, îmân ehli için bir mıknatıs gibi câzibe merkezi hâlinedirler. Zira Cenâb-ı Hak, kendi ahlâkıyla ahlâklanmış olan bu sâlih kullarını sevmiş ve sevdirmiştir. Bu sebeptendir ki Hak dostları, fânî vücutlarından sonra da mâzî olmazlar, unutulmazlar, sevenlerinin gönüllerinde yaşamaya devam ederler.”

Şâir Fuzûlî, muhabbetin merkezinin “gönül” olduğunu ve muhabbette fânî oluş hâlini şu misâl ile sergiler:

“Mecnûn, Leylâ’nın köyünde âvâre âvâre gezerken bir yabancı gelir, Leylâ’nın evini sorar.
Mecnûn:

«—Onun evini boşuna arayıp yorulma!» der ve kalbine işâret ederek:

«—Çünkü Leylâ'nın mekânı burasıdır!» karşılığını verir.”

Bizler de bu misâlde sergilenen derin hikmet üzerinde düşünerek gönlümüzün ne kadar nazargâh-ı ilâhî hâlinde olduğunu muhâsebe etmek durumundayız. Yâni gönlümüz ne kadar Allâh ve Rasûlü'nün muhabbeti ile dolu hâlde? İman vecdi, ibâdet ve davranışlarımızda tecellî ediyor mu? Yoksa muhabbet, dillerimizden yüreklerimize inmeyen kuru bir iddiâdan ibâret mi kalıyor? Kalb atışlarımız, hâl ve tavırlarımız, ne kadar Kur'ân-ı Kerîm istikâmetinde ve Sünnet-i Seniyye muktezâsında? Fânî nîmetleri ne kadar ilâhî muhabbete bir vâsıta hâline getirebiliyoruz?

Evet, muhabbet ve neticesinde aşk-ı ilahi, sırlarla dolu bir yolculuk. Bu yolculukta aşk ile dolu mahsun bir gönül gerek. Gönlü diri tutacak olansa, edep ve dolayısıyla ebedi ve edeb-i bir muhabbet ve muhakeme olacaktır.

Bu husus ile alakalı olarak, aşk ile yanıp tutuşmuş Hallac-ı Mansur gibiler, kendilerini tamamen yok farz edip “Ene'l-Hak” bile demişlerdir. Şüphesiz, böyle aşıkların bu gibi sözleri, şerîatin zahirine aykırıdır. Manen sarhoş iken böyle söylemişlerdir. Mevlâna, böylelerin halini, kıpkızıl hale gelen demirin “ben ateşim” demesine benzetir. Ancak, şu mühim hatırlatmayı da yapmadan edemez: “Sen, sarhoş olanlardan kılavuzluk arama!”.

“Aşık, gamdan da, sürurdan da hâfîdir. Baharsız, hazansız daima yeşil ve tazedir.” Onun hali, şu manaları terennüm eder:

Hoştur bana Senden gelen

Ya gonca gül, ya da diken

Ya hil'atu ya da kefen

Narın da hoş, nurun da hoş.

Aşık, Allah'tan gelen lütfu da ve kahrı da, lütuf olarak görür. Mevlâna, buna şöyle dikkat çeker: “Gerek âlim olsun, gerek cahil olsun, isterse aşağılık biri bulunsun, herkes lütuf ile kahrı fark eder. Lakin, kahrda gizlenmiş lütfu, yahut lütuf içindeki kahrı az kimse bilir.”

Sonuç olarak, tasavvuf, dini ayrı bir neşe içinde tatbik ve takdimi hedeflemiştir. Bunun için en büyük sermayesi ilâhî muhabbettir.

Tasavvuf terbiyesi muhabbet, ihlas ve teslimiyete dayanır. İlâhî aşk ve edeb olmadan bu yolda muvaffak olunamaz. Tasavvuf, kalp ayağı ile yol alır. Kalp temizlenmeden mâneviyatın tadına varılamaz.

Kalblerin tabibleri olarak tanıtılabileceğimiz kâmil mürşidler, itikad olarak, Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat çizgisinde ve sırât-ı müstakim dairesindedirler.

Mânevi terbiye işine gelince ârifler, bu konuda değişik metod ve farklı meşrepleri tercih ettiler. Kalbin mânevî hastalıklardan, dünya muhabbetinden ve nefsin esâretinden kurtulması için Kur'an ve Sünnetin târif ettiği usûlleri, tasvip ettiği prensipleri, teşvik ettiği edebleri ortaya çıkardılar. Yine Kur'an ve Sünnetin işâretlerinden yola çıkarak, bir takım metodlar geliştirdiler. Bu terbiyenin bizzat tâlim edildiği yerler ve müesseseler inşâ ettiler. Terbiye yollarını ve hallerini ifâde eden bir takım özel tâbir ve terimler kullandılar. Böylece, dinin diğer ilimlerinde olduğu gibi, mânevî tezkiye ve terbiye alanında da bir çok yollar ortaya çıktı. Bütün bu yollarla varılmak istenen nokta, kalbin ıslâhı ve dinin gerçek mânasıyla yaşanmasıdır. Tasavvufun üstlendiği ve hedeflediği de budur. İmam Rabbânî (K.S.) tasavvuf terbiyesinin bu hedefini şöyle ifâde etmiştir;

“Tasavvuf ve hakikat menzillerini aşip geçmekten maksad; rızâ makâmı için gerekli olan ihlasın tahsilidir, başka şey değildir.”

“Bu yola girmekten maksat, hakiki imâna ulaşp, ilâhî emir ve hükümleri muhabbetle uygulamaktır.”

Son söz olarak belirtmek gerekir ki, kâinat ve bütün varlıklar, ilâhî muhabbetle meydana gelmiştir. Onun için kâinâta gönül gözü ile bakabilenler, bütün eşyâyı, varlıkları aşk ve muhabbetin bir tezâhürü olarak görürler. İdrâk ederler ki, Allah Teâlâ, bütün varlıkları kendisinin sanat ve kemâline delil olarak yaratmıştır. İlâhî bir sanat harikası olan insanın varlığı da, aşk ve muhabbetin kâmil bir tezâhürü olmuştur.

Hazreti Mevlânâ, aşk ve muhabbetin insan için ehemmiyetini Mesnevî’sinde şu şekilde îzâh eder:

“Bil ki, içi ilâhî aşk ve muhabbetle dolu olmayan insan ne kadar zavallıdır; belki de hayvandan daha aşağıdır. Zira Ashab-ı KeHF’in köpeği dahî aşk ehlini aradı, buldu. Rûhânî bir safâyâ erişti ve o has kullarda fânî olarak cenneti kazandı.”